

Кисельова К.О.

к.т.н., доцент КНУКіМ

Київський національний університет
культури і мистецтва

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ В МОДЕЛЮВАННІ ОДЯГУ

Анотація. Розглянуті потенціальні можливості використання методу морфологічного аналізу при проектуванні одягу.

Ключеві слова: метод морфологічного аналізу, дизайн одягу.

Аннотация. Киселёва Е.А. Возможности использования метода морфологического анализа в моделировании одежды. Рассмотрены потенциальные возможности использования метода морфологического анализа при проектировании одежды.

Ключевые слова: метод морфологического анализа, дизайн одежды.

The summary: Kyselyova K. The use possibilities of a morphological analysis method's in a fashion design. Potential possibilities of use of morphological analysis method's in a fashion design.

Keywords: a method of the morphological analysis, fashion design.

Дизайн у сучасному житті займає дуже важливе місце. В оцінці одягу незмінно присутнім є такий параметр, як дизайн. Таки характеристики, як модність, вишуканість, елегантність, оригінальність можуть як підвищити цінність речі, так і різко її знизити, незважаючи на інші безумовні достоїнства. Професія дизайнера стала однією з наймодніших. В десятках ВУЗів відкрита підготовка за спеціальністю «дизайн». Проводяться вітчизняні та міжнародні конкурси, фестивалі, виставки, наукові конференції, створені кафедри, ради, центри, курси, фірми дизайну по різних напрямках. Ця підвищена значимість дизайну в сучасній культурі потребує теоретичного осмислення та вдосконалення наукової бази дизайну.

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві, об'єкти дизайну, до яких належить одяг, невід'ємно пов'язані з розвитком новітніх технологій, обумовлені об'єктивними законами розвитку науки, техніки, культури споживання. Прискорення темпу життя, інтенсивність процесів проектування одягу, обмеженість часу від виникнення ідеї до її тиражування, вимагає від фахівця миттєвої реакції на будь-які найменші зміни в уподобаннях споживачів. Для постійної генерації нових ідей необхідні знання як традиційних так і новітніх методів ведення дизайн-процесу, обов'язковий практичний досвід проведення наукових та маркетингових досліджень, вміння використовувати їх результати.

Науковий підхід передбачає постановку проблеми, дослідження, аналіз та пошук оптимального рішення. Але дизайн не можна звести до таких категорій, йому завжди необхідна заснована на відчуттях сторона творчого процесу. Інтуїцію важко визначити як процес або здібність, тим не менше її вплив на дизайн є досить суттєвим. Отже потрібні такі наукові методи, які дають простір для інтуїтивного мислення. Саме таким методом – є метод морфологічного аналізу або морфологічного ящику, який відкриває перед дизайнерами дуже широкі можливості.

Зв'язок з науковими програмами. Згідно ст.45 Закону України «Про освіту», «науково-дослідна робота є складовою частиною підготовки фахівців». Згідно ст. 16 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «наукова діяльність є невід'ємною складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам наукової підготовки у вищій школі присвячені роботи Баскакової А.Я., Туленкової Н.В.[1], Білухи М.Т. [2], Крушельницької О.В. [3], Лудченко А.А., Лудченко А.Я., Приймак Т.А.[4], Пятницької-Позднякової І.С.[5], але ці роботи розглядають лише загальні напрямки, не враховуючи спеціалізацію. Серед робіт, в яких розглянуто безпосередньо метод морфологічного аналізу можна виділити роботи Титова В.В. [6], Чуса А.В., Данченко В.Н. [7]. Докладно розглянуто цей метод у роботі Джонс Дж.К.[8].

Незважаючи на те, що про морфологічний аналіз написано дуже багато, його можливості використання ще не вичерпані. Морфологічному аналізу в дизайні одягу взагалі приділялося мало уваги, але саме цей

Надійшла до редакції 20.10.2011

метод проектування відкриває широкі можливості і залучення наукових методів для підготовки дизайнерів у вищій школі, і ведення подальшої проектної діяльності [9]. Цей метод дозволяє відкрити нові можливості, зробити роботу цікавою, то отримати наприкінці достойний творчий результат.

Мета роботи. В якості головної задачі для дизайнера одягу виступає розробка оригінального одягу, який би максимально задовольняв вимоги споживачів, як естетичні так і утилітарні. Отже, цінність будь якого продукту дизайну визначається двома напрямками красою та користю, які виражаються в технічній та естетичній складовій предмету. Поняття користі у відношенні до одягу, змінюється дуже повільно. Як і в прадавні часи одяг повинен захищати від небажаного впливу оточуючого середовища й дозволити ефективно виконувати роботу, для якої він передбачений і т.ін. Але навіть дуже корисна річ може бути нікому не потрібна тому, що поняття краси в сучасному світі змінюється дуже швидко. Отже, незважаючи на постійність попиту концепції пропозицій потребують постійного оновлення. Цінність одягу мінлива, то, що було дуже актуальним ще рік тому, за дванадцять місяців, а той раніше, втрачає в очах споживачів більшу частину вартості. Індустрія моди, розвиваючись шаленими темпами, потребує постійного пошуку нових образів, що вимагає від дизайнерів генерації великої кількості ідей. Метод морфологічного аналізу може допомогти дизайнерам у вирішенні цієї задачі.

Виклад основного матеріалу. Метод морфологічного аналізу був розроблений астрономом Ф. Цвіккі для ракетобудування [6]. Суть методу полягає в тому, що формулювання проблеми може бути розкладене на параметри, а кожен параметр може бути розбитий на ряд значень, причому будь-яке сполучення значень параметра вважається принципово можливим.

Галузь використання морфологічного аналізу вирішення творчих завдань в багатоваріантному полі. Багатоваріантність виникає тоді, коли вже є багато існуючих рішень, від яких можна відштовхнутися. Морфологічний аналіз дозволяє використовувати наявність великої кількості існуючих прикладів, правил, параметрів завдання для отримання нового рішення.

Метод передбачає виконання робіт у п'ять етапів: точне формулювання задачі, що підлягає рішенню; упорядкування списку всіх морфологічних ознак, тобто всіх важливих характеристик об'єкта, його параметрів, від яких залежить рішення проблеми і досягнення основної цілі; розкриття можливих варіантів по кожній морфологічній ознаці шляхом упорядкування матриці; визначення функціональної цінності всіх отриманих варіантів рішень, вибір найбільш раціональних рішень.

Специфіка концепції будь-якого дизайн-продукту закладається в тому, що вона знаходить своє втілення по-перше у візуальній формі, а не у вигляді тексту. Дизайнер проектує завершені форми, враховуючи, що форма це суть предмету: по формі визначається специфічність речі та її відмінність від інших речей. Форма складає й систему зовнішніх зв'язків предмету. Кожна форма існує в ланцюгу перетворень в більш

складну. Чим більш повним є підхід дизайнера, тим більше він враховує можливість входу одиначної речі в систему – костюм, колекцію й т.ін.. Творчі концепції дизайнерів, як правило не існують окремо, а вписуються у певний напрямок загальних тенденцій. Які диктують не тільки домінуючу форму й кольорову гамму, а й вибір манекенниць, музичне й просторове оформлення. Але, оскільки з сімдесятих років ХХ ст. єдиного напрямку розвитку моди немає, домінує плюралізм й декілька стильових напрямків існують одночасно, - кожен дизайнер може обрати власні «вихідні точки». Отже, основною задачею дизайнера одягу – є розробка оригінальної концепції (форми) моделі, інтегрованої в колекцію, яка в свою чергу відповідає загальним напрямкам моди.

Для розробки концепції колекції – основного загального принципу, що пронизує всю колекцію, необхідно чітко окреслити сегмент ринку, на який буде розрахована колекція, зібрати достатню кількість інформації про джерело натхнення й проаналізувати перспективні тенденції моди.

До списку морфологічних ознак моделей, які характеризують перспективні тенденції моди можна віднести: стильову та образну характеристики; призначення; вид асортименту; геометричний вид форми в цілому та її частин; ступінь прилягання форми по основних конструктивних поясах; довжину; пропорції; ритм елементів форми; симетричність/асиметричність елементів форми; колір; наявність знакових елементів; розміщення композиційного центру; крій; напрямок, розташування та форму ліній членувань; вид та розташування конструктивно-декоративних елементів; вид засобів формоутворення; вид та фактура матеріалів; форма та характер малюнку на поверхні; напрямок, розташування та форму декоративних ліній; вид оздоблення; вид та розташування доповнень та аксесуарів; зачіски й макіяж й т.ін.

До списку морфологічних ознак, що характеризують джерело натхнення можуть бути віднесені (в залежності від характеру джерела): стильова та образна характеристики; геометричний вид форми в цілому та її частин; пропорції; ритм елементів форми; симетричність/асиметричність елементів форми; колір, наявність знакових елементів, розміщення композиційного центру, напрямок, розташування та форму конструктивних та декоративних ліній; вид та розташування елементів форми; вид засобів формоутворення; вид та характеристики конструктивного устрою, вид та характеристики технологічних прийомів; вид та фактура матеріалів; форма та характер малюнку на поверхні; вид оздоблення т.ін.

Для формування морфологічної матриці обов'язково потрібно скоротити об'ємний список морфологічних ознак, обрати ті, які більш важливі для вирішення поставленої в ході роботи конкретної задачі. Наприклад: може вирішуватися тільки загальна форма моделі, її колір, розташування та напрямок ліній членувань, розташування та вид конструктивно-декоративних елементів; вид матеріалу. Нажаль, навіть при скороченні морфологічних ознак, таблиця виглядає досить об'ємно, оскільки більшість характеристик

потрібно представляти не тільки в описовій, але й у візуальній формі.

Для більш зручної роботи морфологічні ознаки можна розміщувати на окремих листках–лінійках. Кожен лист представляє певну галузь вирішення проблеми. Наприклад: з аналізу модних тенденцій можуть бути обрані листок–лінійка загальних форм, листок–лінійка крою, листок–лінійка знакових елементів, листок–лінійка конструктивно-декоративних сполучення кольорів, а з аналізу джерела натхнення сформовані листок–лінійка напрямку ліній членувань, листок–лінійка методів формоутворення, листок–лінійка видів матеріалів. Бажано обирати цікаві варіанти рішень для представлених в таблиці. Після формування листків–лінійок вільно компонують окремі морфологічні ознаки, випишують та замальовують цікаві варіанти, перевіряють відповідність завданню. На цьому етапі включається механізм інтуїтивного мислення, оскільки в процесі роботи створюється безкінечна чисельність потенційно задовільних комбінацій. Обравши найцікавіші рішення, можна проаналізувати та розширити список морфологічних ознак й повторити синтез.

Висновки. Сьогодні ринок предметів першої необхідності уходить в минуле. Бум рутинних покупок «по-необхідності» залишений позаду новим ринком – ринком «емоційних покупок». Дизайн, враховуючи призначення й функціональність речі, робить акцент на оригінальності формальних ознак (пластиці, кольорі, фактурі), на емоційний вплив речей, їх ефектність та новизну. Досягти цих якостей за обмежену кількість часу може допомогти залучення до творчої роботи методів наукового пошуку.

На перший погляд, в морфологічному аналізі творчість відходить на задній план, зводячи все до механічних комбінацій, але це не так. Основною ідеєю морфологічного аналізу є упорядкування процесу пропозиції та розгляду різних варіантів рішення задачі. Головне заключається в тому, що завжди є варіанти, які раніше не розглядалися, хоча проблема вирішувалася безкінечне число раз.

Література:

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2002. – 216 с.
2. Білуха М.Т. Методология научных исследований: Підручник. — К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Крушельницька О.В. Методология та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
4. Лудченко А.А., Лудченко А.Я., Примак Т.А. Основы научных исследований: Учеб. пособие. – К.: Знание, 2000. – 114 с.
5. П'ятницька-Позднякова І.С. Основы научных исследований у вищій школі: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 116 с.
6. Титов В.В. Морфологический поход / В.В. Титов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.methodolog.ru/00915/00915.html>
7. Чус А.В., Данченко В.Н. Основы технического творчества. - Киев-Донецк: Вища школа, 1983. - 184 с
8. Джонс Дж. К. Методы проектирования: Пер. с англ.-2-е изд., доп. - М.: Мир, 1986. – 326 с.
9. Гардабхадзе І.А., Кисельова К.О. Науково-дослідна робота студентів за спеціалізацією: «дизайн одягу» у вищій школі// Вісник КНУТД. – 2011. - №2 – С.215-220.